

DYNAMISCHE DELTA

2050

VERSTERKEN VAN DIJK, LANDSCHAP EN MIENSKIP

Wie staat op de Waddendijk, heeft zicht op de urgente landschappelijke opgaven. De zeespiegelstijging manifesteert zich op de Waddendijk in de versterkingsopgave van de waterschappen, waarvan de uitvoering start in 2023. Waterbeheer zoekt hier innovatieve oplossingen, om verdroging en verzilting tegen te gaan. Een nieuw perspectief op de toekomst, samengevat in het begrip brede welvaart, zal hier vorm krijgen. Met onderzoeksthema's als duurzaam toerisme, vestigingsklimaat en vergrijzing wordt ook hier gewerkt aan de sustainable development goals van de Verenigde Naties.

2025

Wie staat op de Waddendijk, ervaart dat de robuuste, 220 kilometer lange dijk een harde scheiding is tussen superefficiënte landbouw en hoogwaardig natuurbeheer in het Unesco Werelderfgoed Waddenzee en realiseert zich dat die scheiding niet is vol te houden. Transitie van de grootschalige landbouw en dynamisch natuurbeheer zijn hier noodzakelijk, maar meteen dringt zich dan de vraag op wat het perspectief is voor bewoners en ondernemers. Soms nemen ze het heft in eigen handen, zoals in het ambitieuze Holwerd aan Zee, soms voelen ze de grond letterlijk onder hun voeten wegzakken, door inklinking en gaswinning.

Blue Delta

2030

Wie staat op de Waddendijk, wordt zich bewust van het rijke culturele erfgoed dat leven in de delta heeft gebracht. De terpen, de dijken, de waterwegen en gemalen, tekenen een eeuwenoude hand-made cultuur, gemarkeerd door kerktorens, monumentale boerderijen en moderne kunst. Hier is het zoeken naar balans tussen het karakteristieke cultuurlandschap en het landschap van de toekomst, met als sprekende voorbeelden de nieuwe Afsluitdijk en de Vismigratierivier, die beide opengaan in 2023. Wie staat op de Waddendijk, staat middenin de DYNAMISCHE DELTA, het onderwerp voor de Landschapstriënnale 2023.

Landschapstriënnale

2023

LF 2018-2028

2022

LANGE LIJNEN, KLEINE STAPPEN

De Landschapstriënnale 2023 beweegt zich over een lange en een korte lijn. De lange lijn loopt van 2500 jaar geleden, met de bouw van de eerste terpen en dijken, naar 2030, het jaar waarin de nieuwe dijkversterking gereed moet zijn. Deelnemers aan en publiek van de Landschapstriënnale gaan mee op deze lange reis; de boeiende historie vormt de basis voor de publiekservaring.

Ode aan het landschap

2021

De korte lijn begint in 2021, met Ode aan het Nederlandse Landschap, waar landschap en erfgoed decor zijn voor toerisme, gaat door in 2022 met de culturele manifestatie Leven op de Bodem van de Zee, waarin kunst en mienskip centraal staan en eindigt met de Landschapstriënnale in 2023, waar het accent ligt op landschapontwikkeling en sociaaleconomische ontwikkeling in de DYNAMISCHE DELTA. De drie manifestaties bieden input voor Blue Delta 2030, de creatieve toekomstagenda van Noord-Nederland, en de bestuurlijk breed gedragen Gebiedsagenda Waddengebied 2050.

2020

KETEN VAN BELEVINGEN

De Waddendijk, icoon van het Unesco Werelderfgoed, rijgt het programma aan elkaar. Het hart van de triënnale zal liggen op de Waddendijk tussen Marrum met het buitendijkse Noorderleech, via het prestigieuze Holwerd aan Zee, tot aan het Nationaal Park Lauwersmeer. Vanuit het hart ontstaat langs de Waddendijk een keten van plekken waar activiteiten plaatsvinden en ontwikkelingen zichtbaar zijn, van Den Helder tot voorbij Delfzijl. Reizen gaat met het OV, vanaf station Leeuwarden, maar vooral ook per (e-) fiets of te voet. Het is anno 2020 niet de tijd grote publieksmanifestaties te plannen, daarom kiezen we voor een vorm die in zichzelf kleinschalig is, passend bij de rust en ruimte van dit unieke dijkenlandschap. De massa wordt bereikt door veel, relatief kleine activiteiten te organiseren en deze horizontaal te programmeren. Deze vorm laat zich goed vergelijken met de wijze waarop het Oerolfestival jaarlijks tot stand komt.

CH 2018

2018

Unesco Werelderfgoed

2009

2000

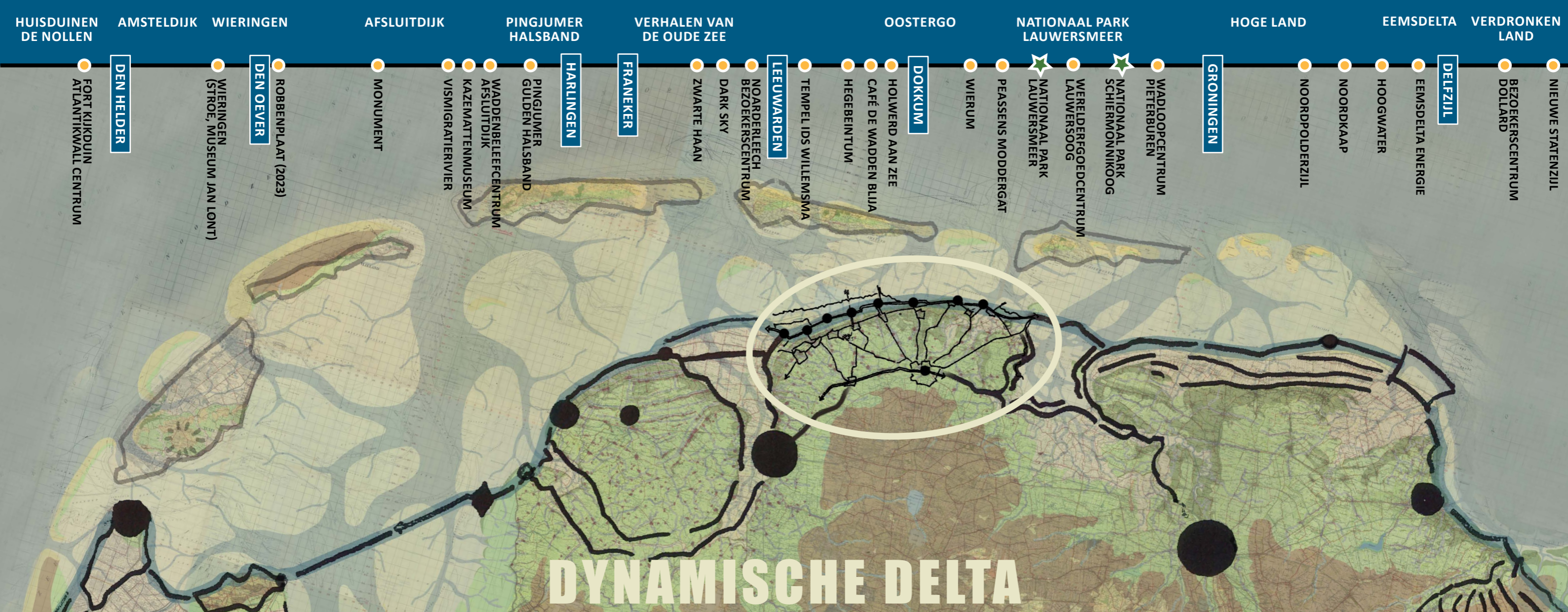
Dijkenbouw

1000

Terpen en wierden

0

DYNAMISCHE DELTA

WADDENBELEVING

We beginnen met een symbool. In Blija bouwen dorpsbewoners de Terp van de Toekomst, uit alle windstreken voeren bezoekers klei en aarde aan voor deze nieuwe terp. De terp markeert de start van een breed programma van belevingen langs de Waddendijk. Elke beleving appelleert aan de verbeelding van de bezoeker en nodigt uit tot reflectie. Bezoekers ontmoeten het landschap en ervaren wat hun verbinding is met dit landschap en hoe de strijd met het water is geworteld in de Nederlandse cultuur. Onderdeel van de manifestatie is Sense of Place, met de fototentoonstelling Bildtstars en Eigenheimers over de bewoners van het gebied, het landart project een Dijk van een Wijf en de zintuiglijke architectuurbeleving Soundings van de Amerikaans-Nederlands kunstenaars Robert Wilson/Teun Mosk. We presenteren nieuwe vormen van erfgoedervaring in Ontdooi de Friezen, waarin de leden van het nieuwe gidsengilde bezoekers meenemen in de bijzondere verhalen van de DYNAMISCHE DELTA. Bezoekers krijgen letterlijk uitzicht op de bouw van de delta, in een choreografie van graafmachines leren ze over de volgende fase in onze omgang met water en land. De vele monumenten, kerken, boerderijen en gemalen in het gebied zullen allen een deel van het verhaal van de DYNAMISCHE DELTA vertellen.

WADDENPLATFORM

We bouwen een 220 kilometer lang dynamisch platform voor innovatie. Op elke plek langs de dijk waar een relevante ontwikkeling plaatsvindt, van dijkversterking tot zilte teelt en van landbouwtransitie tot landaanwinning, bouwen we een podium voor dialoog. Natuurlijk ondersteund met social-media, waarmee we recent in de regio een eigen concept hebben ontwikkeld, de Vonketon. Het resultaat is dat experts uit de hele wereld aanschuiven aan de stamtafel van Café de Wadden in Blija om de relevante ontwikkelingen in het gebied te bespreken met een breed gezelschap van bewoners, ontwikkelaars en onderzoekers. Er ontstaat een levendige dialoog over circulaire landbouw, energieneutrale dorpen, waterbewuste samenleving, trekvogel flyways en vismigratie, nachtbeleving, duurzaam toerisme en alle andere thema's die spelen in de DYNAMISCHE DELTA. Deze dialoog zal vanzelfsprekend internationaal zijn, de bestaande Duitse en Deense relaties uit het Waddengebied schuiven aan, maar ook internationale verbindingen met delta's en eilanden halen we aan. Belangrijke partners in het project, zoals de Rijksuniversiteit Groningen en de Waddenacademie, zetten hun brede netwerk aan deskundigen hiervoor in.

WADDENLABORATORIUM

We richten laboratoria in voor ontwerpend onderzoek en gaan met kennispartners, economische dragers, maatschappelijke organisaties en burgerinitiatieven aan de slag met de toekomst van de DYNAMISCHE DELTA. Krijgen de grote ruimtelijke opgaven, waarvan het belang breed wordt onderkend, zodanig vorm dat ze ook worden gewaardeerd? Wat zijn de succes- en faalfactoren, waarvan andere regio's in binnen- en buitenland kunnen leren? De Landschapstriënnale gaat hiermee concreet aan de slag. In een open programma agenderen bewoners uit de regio voor hen urgente kwesties en presenteren zij de producten van het Wad. Samen met de provincie Zeeland doen we een ontwerpend onderzoek naar klimaatlandschappen en samen met de universiteit van Lund (Zweden) en hogeschool NHL-Stenden presenteren we Expedities naar het Landschap, ontwerpend onderzoek naar een adaptieve en waterbewuste samenleving. We evalueren 15 jaar Unesco Werelderfgoed Waddenzee en alle programma's die de afgelopen jaren in het gebied zijn uitgevoerd. We richten Future Labs in, waar we ruimtelijk, sociaal, economisch en cultureel de toekomst verbeelden. We maken die toekomst inzichtelijk met werkvormen die we kennen van Oerol, waar Joop Mulder en Bruno Doedens met dakpannen en wilgentenen complexe systemen als zandsuppletie en slibaanzetting inzichtelijk maakten.

STICHTING LÂNSKIP, ERFSKIP, MIENSKIP

Blokhuispoort
Blokhuisplein 40
8911 LJ Leeuwarden

info@cgcs.nl

In samenwerking met

Visit Wadden
Merk Fryslân
Wetterskip Fryslân
Provincie Fryslân
Vereniging van Waddenzeekustgemeenten
It Fryske Gea
Waddenacademie
Waddenvereniging
Kenniscentrum Herbestemming Noord
Museumfederatie Fryslân

Stichting Alde Fryske Tsjerken
Stichting Staten en Stinzen
Stichting Noordelijke Lustwarande
Stichting Sense of Place
Stichting Holwerd aan Zee
Stichting Erfgoed & Publiek

Projectinitiatieven

Beleef de Waddendijk
Vitale Waddenkust
Theaterkerk Nes
LF2028

provinsje fryslân
provincie fryslân

AL 90 JAAR ZORG VOOR ONZE NATUUR

waddenacademie

STICHTING ALDE FRYSKJE TSJERKEN

NOORDELIJKE
NÖRDLICHE LUSTWARANDE

sense
of place

STICHTING
ERFgoed
& PUBLIEK

DE UITKJKERS

BREDE ERVAREN ORGANISATIE

Voor de voorbereiding van de Landschapstriënnale 2023 kiezen we voor een interdisciplinair team, waarin de disciplines landschapsarchitectuur, toerisme en gastvrijheidseconomie, kunst en cultuur, landbouw, natuur en waterstaat zijn vertegenwoordigd. Dit team maakt in samenspraak met betrokken bewoners, bedrijven, organisaties en kennisinstellingen (MBO-HBO-WO) een programma op hoofdlijnen, dat in de zomer van 2021 gereed is. Een projectteam zorgt daarna voor de realisatie van de projecten die samen met bewoners en betrokken organisaties tot stand komen. Het interdisciplinair team stelt een coherent programma samen, daarbij ondersteund door een daartoe aan te trekken curator, dat internationaal onderscheidend is én wortelt in de klei. De aanpak is sterk vergelijkbaar met die van het succesvolle Leeuwarden-Fryslân 2018, culturele hoofdstad van Europa en in de projectorganisatie is deze ervaring ruimschoots vertegenwoordigd.

DIJK VAN EEN CAMPAGNE

Voor de Wadden loopt een sterke marketingcampagne Visit Wadden. Deze campagne heeft een meerjarig karakter, maar kent steeds andere accenten. In 2023 kan het accent op de Landschapstriënnale komen te liggen. Dat betekent dat een deel van de promotiemiddelen van Visit Wadden kan worden gericht op de Landschapstriënnale, maar dat betekent ook dat de staande marketingorganisatie wordt ingezet voor promotie via de social media, in perscampagnes en persbezoeken. De uitvoering van de marketing wordt gedaan door Merk Fryslân – penvoerder voor de campagne Visit Wadden - met ondersteuning van partners in de andere provincies.

STAPELEN VAN GELD EN INZET

De financiering van de Waddentriënnale stoelt op de aanpak van LF2018. Van de gezamenlijke overheden – provincies, waterschappen, gemeenten – verwachten we een bijdrage voor een smalle, doeltreffende basisorganisatie en enkele hoofdonderdelen uit het programma. De marketing van de organisatie komt voor rekening van de provinciale marketingorganisatie in Fryslân. Het is te vroeg concrete bedragen te noemen. Het leeuwendeel van de activiteiten in het programma komen voor rekening en risico van de organisatoren van het betreffende programmadeel. De organisatie groeit, ook financieel, via een zwaan-kleef-aan effect. Een aanpak die zich bij LF2018 heeft bewezen. Het Waddenfonds en de Regiodeal NO Fryslân, alsmede kleinere relevante fondsen in het gebied, kunnen dienen als financieringsbasis voor de onderscheidende activiteiten. Tenslotte zal voor sommige activiteiten worden gerekend met ticketopbrengsten. Voor de goede orde, het totale budget voor de dijkverzwaring, de regiodeal en de Afsluitdijk ligt rond de 1 miljard euro en de meeste betrokken organisaties hebben een jaarlijks budget voor publieksactiviteiten. In deze context verwachten we de nodige middelen te kunnen verwerven.

BETROKKEN ORGANISATIES

De Landschapstriënnale DYNAMISCHE DELTA raakt naast het landschapsbeleid ook andere beleidsterreinen. Dat betekent betrokkenheid van waterschappen, provincies en gemeenten in het Waddengebied en die van bewonersorganisaties, verenigingen voor landbouw, tuinbouw, visserij en toeristische verbanden. De relevante landschapsorganisaties zoals It Fryske Gea doen mee en er is plek in het programma voor belangenorganisaties als Waddenvereniging, Natuurmonumenten, Vogelbescherming en Nationale Parken. Kennispartners als de Waddenacademie en de Rijksuniversiteit Groningen zullen een bijdrage leveren aan het programma. Bijzondere projecten als Holwerd aan Zee en Sense of Place en erfgoedorganisaties voor kerken, staten en stinzen en tuinen vinden we terug, evenals versnellingsprogramma's Op Paad Lâns it Waad en Vitale Waddenkust en cultuurplekken als theaters, musea en archieven. De betrokkenheid van al deze initiatieven en locaties maakt het programma tot een unieke en integrale beleving van het Waddengebied.